Tarım Ürünleri Piyasaları

PORTAKAL

SGB
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

Ocak 2021

Dünya Portakal Verileri (bin ton)

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	Değişim (%)[2]
Alan (bin ha)[1]	4.012	3.935	3.916	3.936	4.060	3,1
Verim (ton/ha)[1]	18,06	18,54	18,85	19,10	19,38	1,5
Üretim	47.060	53.813	48.233	53.844	46.062	-14,5
Tüketim	29.086	28.975	30.053	30.250	28.324	-6,4
İthalat	4.141	4.219	4.524	4.439	4.480	0,9
İhracat	4.458	4.794	4.862	4.752	4.567	-3,9

Kaynak: [1]/FAO, USDA (Erişim: 05.01.2021), [2]/ Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

Dünyada 2019/20 üretim sezonunda 92 milyon ton turunçgil üretimi gerçekleşirken, bir önceki sezona göre toplam turunçgil üretiminde %9 oranında azalma görülmüştür. Portakal, toplam turunçgil üretiminin %50'sini kapsarken mandalina %34, limon %8, greyfurt ise %7'sini kapsamıştır. Turunçgil ürünleri içerisinde üretimde bir önceki sezona göre %14 oranı ile en fazla azalma portakalda görülmüştür. Aynı sezonda 15,6 milyon tonluk üretim payı ile Brezilya dünya portakal üretiminde liderliğini korumuş, Türkiye ise dünya portakal üretiminin %4' ünü karşılayarak üretimde yedinci sırayı almıştır. Brezilya aynı zamanda 2019/20 üretim sezonunda gerçekleştirdiği 1 milyon 22 bin tonluk portakal suyu üretimi ile dünya portakal suyu üretiminin %63'ünü, 965 bin tonluk ihracat ile de dünya portakal suyu ihracatının %78'ini karşılamıştır. Dünya portakal ihracatında en önemli ülkeler sırasıyla Mısır, Güney Afrika ve ABD olurken, ithalatta önde gelen ülkeler AB, Rusya ve Çin olmuştur.

Portakal alanlarına göre önemli ülkeler (%)

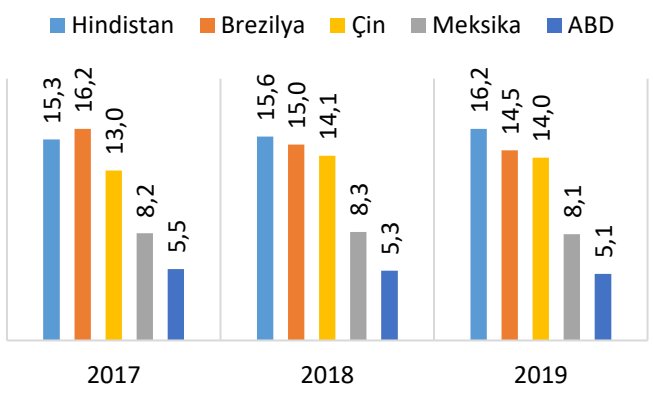

Ülkelere göre dünya portakal ihracatı (2019/20, %)

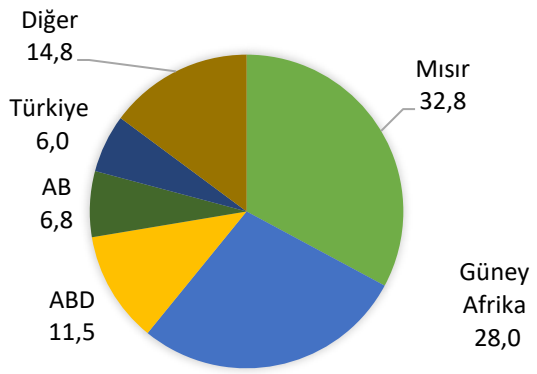

Portakal üretiminde önemli ülkeler (%)

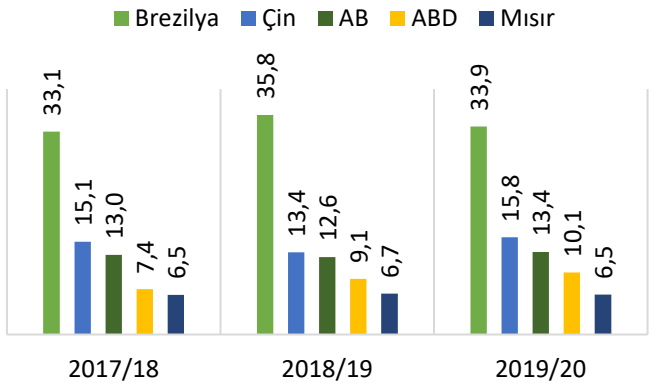

Ülkelere göre dünya portakal ithalatı (2019/20, %)

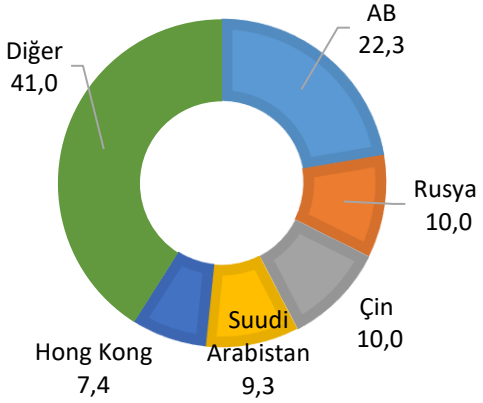

TÜİK verilerine göre, 2019 yılında Türkiye turunçgil üretimi 4,3 milyon ton olarak gerçekleşirken, üretimin %39'unu portakal, %33'ünü mandalina, %22'sini limon, %6'sını greyfurt oluşturmaktadır. Aynı sezonda Türkiye portakal üretimi önceki sezona göre %11 oranında azalarak, 1,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2019/2020 piyasa yılında Türkiye'de gerçekleşen 291 bin 915 ton taze ve kurutulmuş portakal ihracatının %37'si Rusya'ya, %27'si Irak'a, %12'si Ukrayna'ya ve %4'ü Gürcistan'a yapılmıştır.

TÜİK verilerine göre; kişi başı portakal tüketimi 2018/2019 sezonunda 13,5 kg olarak gerçekleşirken, tüketimin önceki sezona göre %25 oranında arttığı görülmüştür.

Türkiye Portakal Verileri (bin ton)

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	Değişim (%)[2]
Toplu meyveliklerin alanı (1000 da)	547	543	527	513	508	-1,0
Ağaç başına ortalama verim [1] (kg/ağaç)	133	132	136	154	149	-3,2
Üretim	1.780	1.817	1.850	1.950	1.900	-2,6
Tüketim	1.336	1.240	1.131	874	1.105	26,5
İthalat	162	108	161	116	101	-12,8
İhracat	426	511	716	1.046	732	-30,0

Kaynak: TÜİK (07.01.2021) [1]/ Washington cinsi portakalın verimi esas alınmıştır. [2]/ Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.
Piyasa yılı 01 Ekim-30 Eylül

Portakal yetiştiriciliğinde toplu meyveliklerin alanı; 2019 yılında 502 bin dekar olup; Antalya (%26), Adana (%24) ve Mersin (%16) illeri sırasıyla alan açısından önemli illerdir. TÜİK verilerine göre, ağaç sayılarının son beş yıllık seyri incelendiğinde, 2019 yılında meyve veren ağaç sayısında (12,9 milyon adet) 2015 yılına göre %8 oranında, meyve vermeyen ağaç sayısında ise (866 bin adet) aynı yıla göre %3 oranında azalma görülmüştür.

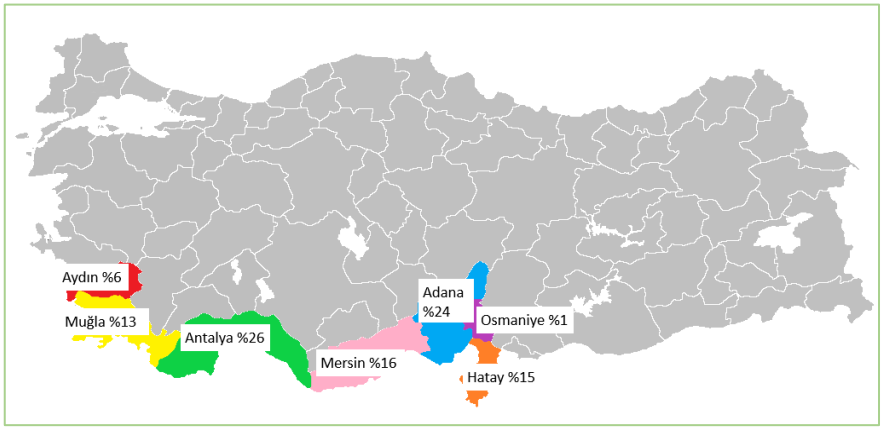

Portakal üretimi;

2019 yılında Türkiye'de 1,7 milyon ton portakal üretimi gerçekleşirken üretimin %73'ü Washington, %3'ü Yafa, %24'ü ise diğer portakal çeşitlerine aittir. Üretimin %83'ü Akdeniz, %17'si Ege Bölgesi'nden karşılanırken, iller açısından bakıldığında Antalya, Adana, Hatay, Muğla ve Mersin illeri üretimin %95'ini karşılamıştır. TÜİK bitkisel üretim verilerine göre, 2020 yılında Türkiye'de 4,3 milyon ton turunçgil üretilmesi beklenirken, bir önceki sezona göre %21,5 oranında azalma ile portakal üretiminin 1 milyon 334 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

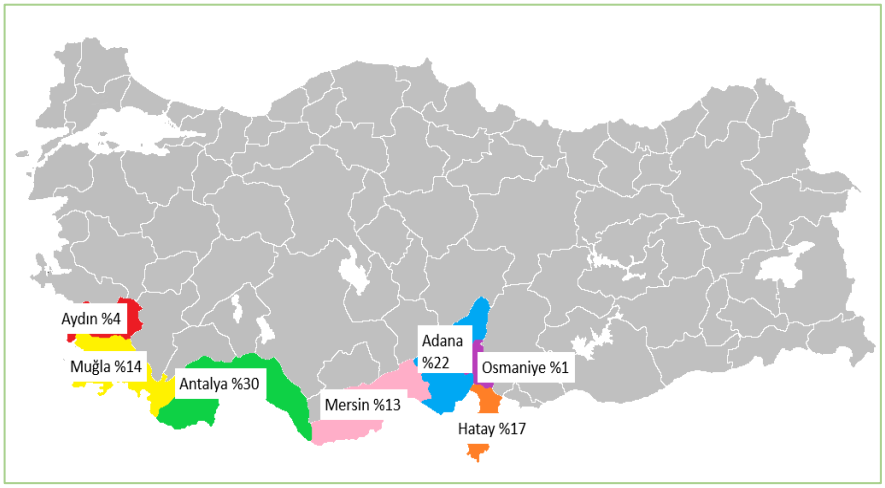

Portakal Dış Ticareti: TÜİK dış ticaret verilerine göre; Türkiye'de 2020 yılının 11 ayında 224 bin 64 ton taze ve kurutulmuş portakal ihracatı gerçekleşirken, İhracatta önde gelen ülkeler sırasıyla Rusya (%37), Irak (%28), Ukrayna (%9) ve Gürcistan (%4) olmuştur. Aynı sezonda 49 bin 717 ton taze ve kurutulmuş portakal ithalatı yapılmış, İthalatın neredeyse tamamı KKTC'nden sağlanırken çok az miktarlarda Irak, Rusya ve Özbekistan'dan da ithalat yapılmıştır. USDA verilerine göre; Türkiye 2019/20 üretim sezonunda 9 bin 500 ton portakal suyu üretimi gerçekleştirerek dünya portakal suyu üretiminin %1'ini karşılamıştır. Üretiminin %53'lük kısmını (5.000 ton) ihraç eden Türkiye dünya portakal suyu ihracatında yedinci sırada yerini almıştır.

Türkiye portakal ihracatında önemli ülkeler (2019/20,%)

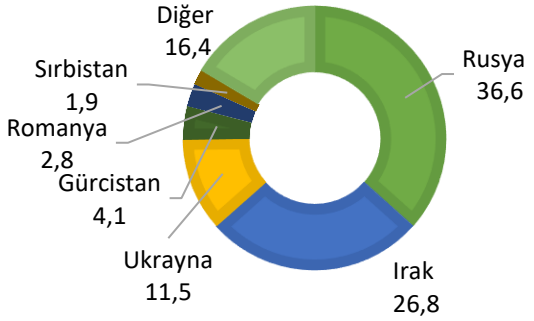

**Grafikte taze ve kurutulmuş portakalın ihracat verileri kullanılmıştır.*

Türkiye'nin portakal ithalatı

Türkiye'nin 2019/20 piyasa yılında taze ve kurutulmuş olarak yaptığı portakal ithalatı 49 bin 834 ton olarak gerçekleşirken, ithalatın %99'u Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden sağlanmıştır.

Rusya, Irak ve Özbekistan ise sırayla az miktarlarda ithalatın gerçekleştirildiği diğer ülkelerdir.

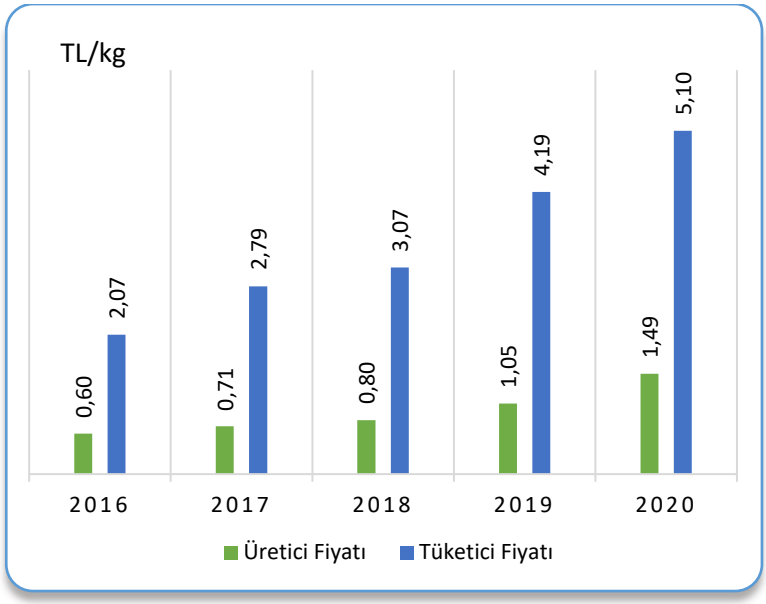

2020 yılı Aralık ayında 1,87 TL/kg olan portakal üretici fiyatı, Nisan ayına göre %41, önceki yılın aynı ayına göre %57 oranında artış göstermiştir.

2020 yılı Aralık ayında 6,10 TL/kg olan portakal tüketici fiyatı bir önceki aya göre %13 oranında azalmış, bir önceki yılın aynı ayına göre %71 oranında artmıştır.

Not: TÜİK portakal üretici fiyatları Ocak-Nisan ile Kasım-Aralık ayları, tüketici fiyatları ise Ocak-Haziran ile Ekim-Aralık ayları arasında yayınlanmaktadır.

Portakal yetiştiriciliği için Tarım ve Orman Bakanlığı'nın üreticiye verdiği tarımsal desteklere bakıldığında, 2020 yılı ÇKS kayıtlarına göre tarımda kullanılan mazot ve gübre desteği için Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında desteklenen ürünlerin dışında kalan diğer bütün ürünlere mazot desteği olarak 15 TL/da, gübre desteği olarak 4 TL/da alan bazlı destekleme ödemesi yapılmıştır. 2016 yılında toprak analizi desteği verilmemiş, 2017-2020 yıllarında ise; asgari 50 dekar ve üzeri tarım arazilerinde, her 50 dekar araziye kadar analiz başına yetkili toprak analiz laboratuvarlarına 40 TL destek sunulmuştur. 2016 yılı gübre ve mazot desteği toplamı 11 TL/da olacak şekilde birlikte verilmiştir. Kilograma verilen desteklerin toplamında son 5 yıllık süreç içerisinde önemli bir değişiklik olmadığı görülmekle birlikte 2019 yılı portakal yetiştiriciliği için kilograma en fazla desteğin verildiği yıl olmuştur.

Yıllar	Verilen Destek (TL/kg)				
	Toprak Analizi	Sertifikalı Fidan	Gübre	Mazot	Toplam
2016	-	0,1441	0,0040		0,1481
2017	0,0003	0,1273	0,0013	0,0029	0,1317
2018	0,0003	0,1315	0,0013	0,0033	0,1364
2019	0,0003	0,1463	0,0015	0,0055	0,1535
2020	0,0003	0,1024	0,0015	0,0055	0,1096

Kaynak: TOB verilerinden TEPGE hesaplamaları, 2020 yılı hesaplamaları 2019 yılı verimi esas alınarak yapılmıştır.

	2016	2017	2018	2019	2020
Portakal Fiyatı (TL/kg)	0,60	0,71	0,80	1,05	1,49
Portakal Fiyatı + Destek (TL/kg)	0,75	0,84	0,94	1,20	1,60
Gübre Fiyatı (TL/kg) (20.20.0)	0,90	1,10	1,62	1,89	2,02
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	4,69	5,78	6,43	6,07
1 kg portakal ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Portakal/Gübre	0,67	0,65	0,50	0,56	0,74
Portakal + destek/Gübre	0,83	0,77	0,58	0,64	0,79
Portakal/Mazot	0,16	0,15	0,14	0,16	0,25
Portakal + destek/Mazot	0,19	0,18	0,16	0,19	0,26

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları
2020 destekleri, 2019 verimi esas alınarak hesaplanmıştır.

Portakal Girdi Pariteleri

2019 yılına göre 2020 yılında portakal üretici fiyatı %42, gübre fiyatı %7 oranında artarken, mazot fiyatında %6 oranında azalma görülmüştür. 2019 yılında 1 kg portakal ile 0,56 kg gübre, 0,16 lt mazot alınabiliyor iken, 2020 yılında üretici fiyatındaki artışa bağlı olarak 1 kg portakal ile 0,74 kg gübre, 0,25 lt mazot alınabilmektedir. Son 5 yıl içerisindeki süreç değerlendirildiğinde ise, 1 kg portakal ile alınabilecek gübre miktarında %10, mazot miktarında %58 oranında artış görülmektedir. Üretici fiyatına desteklerin de ilave edilmesiyle beraber 2020 yılında 1 kg portakal ile 0,79 kg gübre, 0,25 lt mazot alınabilmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Turunçgil ürün grubunda yer alan, üretim, tüketim ve dış ticaret açısından önemli bir yere sahip olan portakalın TÜİK verilerine göre son üç sezonluk üretiminde azalma görülmektedir. Bunun başlıca sebeplerini, değişen tüketici eğilimlerine bağlı olarak sofralık tüketimde kolay soyulabilir grup olarak da nitelenen mandarinlerde yaşanan talep artışı, yeni portakal çeşitleri ile mevcut üretim alanlarının yeniden tesisi ve özellikle büyük üretici ülkelerde yaşanan HLB gibi hastalıklar sebebiyle ürün kayıplarına bağlamak mümkündür. Dünya turunçgil üretimi içerisinde portakalın %50 gibi ciddi bir paya sahip olmasının en önemli sebebi özellikle meyve suyu sanayisi tarafından en çok tercih edilen turunçgil türü olmasıdır.

Dünya portakal üretiminin %4'ü gibi çok az bir kısmını karşılayan Türkiye, ürettiği portakalın %16'sını ihraç etmektedir. Türkiye'nin bu alanda, dış pazarlara yeterince yönelmediği görülmektedir. Bunun başlıca sebepleri arasında işletmelerin pazar araştırmasına gereken önemi vermemesi ve yeni pazarlara girmede çekincelerinin olması gösterilebilir. Küreselleşmenin önem kazandığı bu dönemlerde artık iç pazarlarda uygulanan pazarlama stratejileri dış pazarlarda da önem kazanmaktadır. Dış pazarlarda ürünün kalitesi, tutundurma faaliyetleri, taşıma şekilleri, ürünü fiyatlandırma şekilleri ve ithalatçı ülkenin veya müşteri isteğinin karşılanması rekabet edebilirliği etkileyen unsurların temelini oluşturmaktadır (1).

Ege ve Akdeniz sahil bandında narenciye üretimi yapan illerimizde 2020 Mayıs ayında, yaklaşık 45 dereceye kadar çıkan Afrika sıcakları ve ardından 3 gün kesintisiz yaşanan şiddetli poyraz, çiçeklenme döneminin ardından meyveye geçen ağaçlarda büyük oranda meyve dökümüne sebep olmuştur. Bu duruma bağlı olarak özellikle Mersin, Antalya ve Adana'da erkenci portakal çeşitlerinde meyvelerin yanarak zarar görmesinin üretimde azalmaya sebep olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte COVID-19'un portakal yetiştiriciliğine olan etkisine bakıldığında, salgının hasat açısından herhangi bir olumsuz etkisine rastlanılmamış, bakım gibi işler için ise işçi bulma konusunda sıkıntı yaşanmamıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

1/ Hatay İlinin Portakal Üretimi Ve Dış Ticarette İşletmelerin Pazarlama Stratejileri, Kızıltuğ T., Ankara Üniv. Yüksek Lisans Tezi, 2017.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge

Bilgi için: Eda AYGÖREN, eda.aygoren@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833